

R.R.: Vă mulțumesc mult și sper ca acest interviu să cucerească inima cititorilor.

Gh.P.: Eu vă mulțumesc (am mai spus-o: din interviuri, aflu multe lucruri despre mine pe care nu le conștientizăm înainte...). La mulți și buni ani realizatorilor și cititorilor revistei. Și, desigur, sper să ne reîntâlnim, pe Argeș în Sus, pe Bâc în Jos... pe un mal frumos...

CZU 821.135.1.09(047.53)=135.1

PODURI DE SPIRIT ȘI CARTE ROMÂNEASCĂ: ANDREI VIZIRU ÎN DIALOG CU SIMONA MODREANU

*Andrei VIZIRU,
jurnalist*

În luna mai 2025, mai ales în partea a doua a lunii, am avut parte de o avalanșă de evenimente culturale, dar și de ploi, în alte părți, implicit în România, cu averse puternice, ca și în Macondo, dacă ar fi să parafrazez o nuvelă de-a lui Gabriel García Márquez. Să sperăm că pentru noi, românii dintre Prut și Nistru, aceste ploi vor fi cu semne de bun augur, precum și evenimentele culturale amintite. În cazul dat, mă refer la evenimentele ce țin de carte și spirit românesc, dintre care unele s-au suprapus. E bine sau nu, rămâne să mai medităm asupra acestui fapt. Vorba e de Zilele Literaturii Române, Festivalul de Poezie și cântec „Grigore Vieru”, duplex Iași-Chișinău și Zilele Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. Mă voi referi în cele ce urmează la evenimentul ce a avut loc la Biblioteca „Onisifor Ghibu” – o întâlnire cu reprezentanții Editurii Junimea din Iași și prezentarea a trei cărți semnate de scriitorii din Republica Moldova care au apărut anul acesta la editura în cauză: romanul *Belladonna sau Podul Roman* de Ghenadie Postolache, volumul de versuri *bingo profesore freud* de Silvia Caloianu și cartea de versuri în proză *Templul lotusului roz (I: Ofranda iubirii răstignite)* de Vladimir Halipli.

În acest context, am realizat un interviu cu doamna Simona Modreanu, directorul Editurii Junimea și profesor universitar,

CLUBUL Junimea-Scriptor
Ediția nr. 240

Joi, 22 mai 2025, ora 11.00
Sediul Bibliotecii „Onisifor GHIBU”
Strada Nicolae Iorga nr. 21A, Chișinău
vă invită la lansarea volumelor

Vladimir HALIPLI
Templul Iosafatului. Hec.
Cartea înșală.
Otrăvătă kabiri răstăpitate.

Silvia CALOIANU
Sărbătorile
Lărgi profesive înse.

Ghenadie POSTOLACHE
Ghenadiale
sau Podul Kossuth.

**Invitați: Grigore CHIPER
Dumitru CRUDU
Nicolae SPĂTARU**

Amfitrioni: Simona MODREANU, Vitalie RĂILEANU

pentru a afla mai multe despre activitatea acestei edituri și despre relațiile ei cu scriitorii de la noi.

Andrei VIZIRU: Doamnă director, chiar ne-ați surprins cu acest „desant” de cărți și scriitori din Republica Moldova. De unde vine deschiderea către scriitorii basarabeni?

Simona MODREANU: Deschiderea vine cât se poate de firesc. În primul rând, vorba e de o tradiție, fiind atât de aproape de Chișinău. Deci, putem spune că un mal de celălalt al Prutului nu ne desparte, ci ne adună. Poate, ar fi mai frumos, dacă am fi fost pe unul singur dintre maluri. Am preluat din mers această tradiție și încercăm s-o dezvoltăm. Deoarece

am descoperit că rezonăm cu foarte multe curente de gândire și simțire din Basarabia contemporană. De aceea, am venit cu cărțile acestei pleiade de scriitori, dar puteam să venim și cu mulți alții.

Nu există an în care să nu avem două sau trei revelații. Sunt scriitori pe care îi publicăm de multă vreme sau scriitori cunoscuți pe care îi edităm sau îi reedităm. Iată, anul trecut, de exemplu, am avut o revelație realmente cu Alexandru Constantin Popescu, un poet care a dispărut atât de tragic și atât de repede, dar inclusiv cu Silvia Caloianu sau cu această documentaristică a lui Nicolae Esinencu, cum spunea adineaori domnul Vitalie Răileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. Este și un exercițiu de reevaluare și de aducere în prezent a unei memorii colective, artistice, dar și istorice, peste care altfel ar trece cu mare ușurință... Și sunt atâtea alte comori despre care am aflat din corespondența lui Nicolae Esinencu, chiar și din textele lui Vladimir Halipli sau a lui Ghenadie Postolache. E într-adevăr ceva, un curent subteran aici care poartă o sfâșiere, pe care noi n-o cunoaștem sau am uitat-o în partea cealaltă de România și care răsare, iar atunci când ajunge la suprafață și se exprimă poetic sau prozastic are niște accente rare, niște accente unice. La care noi reacționăm și cu care am văzut că și publicul românesc de pe celălalt mal rezonază foarte bine,

încât, practic, o treime din producția editurii noastre este consacrată, este hrănită de literatura basarabeană.

A.V.: Aici se potrivește o zicere de-a academicianului Mihai Cimpoi, când marginea devine centru și viceversa. Deși, nu aș dori să susțin că noi, basarabeni, suntem la o „margine de lume”, cum, de altfel, se zice într-un cântec al unui ansamblu de muzică de estradă în vogă de la noi.

S.M.: Dar ce înseamnă „margine”? Gândiți-vă la Pascal și la acea superbă formulă cu centru care nu e nicăieri. Acolo unde ești, acolo unde simți și trăiești și scrii cu adevărat – ești centru, ești centrul lumii. Fiecare dintre noi e centrul universului... Această formă de aparentă marginalitate, până la urmă, e o construcție artificială, e o construcție istorică sau ideologică. Nu funcționăm în acești termeni, nu e o paradigmă care să ne reprezinte.

A.V.: Plus la toate, Iașul a fost și rămâne o capitală spirituală a românilor și e bine să revigorăm această ipostază a lui. Mai ales noi, basarabeni, în special cei din Valea Prutului Mijlociu, de pe malul stâng, în contradicție cu spusa unui cronicar din vechime că licoarea vine de la răsărit, ne-am convins că lumina ne vine (și la propriu, și la figurat) de la Iași...

S.M.: Exact. Iașul a pierdut multe statute în istorie, dar se pare că a rămas – n-o spunem noi, ieșenii, o spuneți și dumneavoastră, o spun și ceilalți din celelalte colțuri ale țării – și își respectă acest

statut de capitală spirituală. Iar această infuzie literară basarabeană nu face decât s-o întărească.

A.V.: Literatura mai poate salva omenirea ori, cel puțin, o mai poate îmbunătăți... Poate, e prea tare spus, dar cum vedeți evoluarea literaturii în această perioadă dificilă și incertă, la început de nou secol și mileniu, cu războaie de tot felul și avalanșa rețelelor sociale?

S.M.: Aici aș da spontan două răspunsuri. Pe de o parte, literatura nu a salvat niciodată nimic... Pe de altă parte, ne salvează întrutotul, dacă pot să mă exprim așa, antinomic. Pentru că, de fapt, literatura ce îți oferă? Îți oferă ieșirea din spațiul realității imediate, care, de cele mai multe ori (cum se întâmplă acum și la dumneavoastră, și la noi, și în întreaga lume), este tulbure, ca să nu zic dramatică, chiar sfâșietoare. Pe când literatura îți oferă accesul la acest spațiu al imaginarului, al simbolului. Și acolo ești liber, acolo te poți reconstrui, te poți regândi, te poți reconfigura. Prin acest spațiu al supremei libertăți, literatura se întoarce asupra realității cu o forță pe care nu o măsurăm adesea la adevărata ei valoare. Dar care e acolo și care ne lucrează pe dinăuntru chiar când nu suntem conștienți de ea.

A.V.: Inteligența artificială poate fi un pericol? Viitorul cărții în format clasic, pe hârtie, și cel al cărții electronice cum îl vedeți?

S.M.: E clar că aici a început un război (mă refer la inteligența artificială), pe care nu știm dacă omul îl v-a câștiga. Personal, consider că, cel puțin la acest moment, inteligența artificială nu poate avea acea flexibilitate și nuanțare a imaginației creatoare pe care o are ființa umană. Până la urmă, inteligența artificială este și trebuie să rămână o extensie a noastră și, mai mult sau mai puțin, controlată de noi. Dar în spațiul acesta, care te duce în niște zone în care se întâlnesc atâtea fire și fibre și substraturi, nu cred că inteligența artificială poate construi ceva cu adevărat viabil, care să rămână în bibliotecile viitorului. Poate mă înșel, suntem abia la început. Am văzut deja o mulțime de creații reușite ale inteligenței artificiale și în domeniul literar, filozofic și muzical. Dar ceva lipsește – lipsește emoția aceea, sufletul care împreună cu imaginarul conduce la o operă fie ea literară, fie de altă natură creativă. Să sperăm că va rămâne așa. Mi s-ar părea îngrozitor să putem fi atât de ușor dați deoparte și înlocuiți de o subcreație, până la urmă, că noi suntem creație divină și noi am dat naștere acestei inteligențe artificiale. E

benefic până la un punct, dar să sperăm că nu se va întoarce împotriva noastră.

A.V.: Aceste cărți, care au fost lansate astăzi, au un mesaj pe care spuneți că inteligența artificială aproape că nu le poate reproduce – emoția, dragostea umană, nostalgia trecutului, retrăirile sufletești, amintirile din copilărie...

S.M.: Da, cum vă spuneam mai înainte, indiferent din ce parte ai apuca literatura basarabeană, indiferent dacă vorba e de poezie sau proză sau de genuri de frontieră, de hibriditate generică, se regăsește un suflu care e unic aici și care e într-adevăr inteligibil basarabean. Această durere, această suferință purtată și transmisă de generații de-a rândul și care răzbate în diverse forme de expresivitate literară. Deși, sunt foarte diferiți cei doi poeți, cel puțin despre care am discutat adineauri, ca univers informațional și ca tip de scriitură – Silvia Caloianu și Vladimir Halipli. Cum s-a auzit și din discursurile criticilor literari, se întâlnesc extraordinar de bine și aproape că trec unul în celălalt și receptarea este comună, are un iz, un suflu comun. E un fenomen extraordinar.

A.V.: A fost o coincidență frumoasă să fiți și la inaugurarea Festivalului Internațional de Poezie și Cântec „Grigore Vieru” și să veniți și la Zilele Bibliotecii „Onisifor Ghibu”...

S.M.: Nu este chiar o coincidență. Ne-am dorit ca această prezentă a Editurii Junimea să se suprapună cumva cu Festivalul „Grigore Vieru” și Festivalul „Zilele Literaturii Române”. Plus că abia s-a încheiat Festivalul „Poezia la Iași”. Deci, iată, sunt o serie de manifestări care, încă o dată, demonstrează continuitate, nu neapărat o suprapunere, ci o continuitate. Și Festivalul „Grigore Vieru”, care e la a XVII-a ediție, e o formă de întâlnire și de întregire, pentru că se desfășoară pe jumătate la Iași, pe jumătate la Chișinău. Sunt poeți basarabeni care merg la Iași și participă la anumite manifestări, poeți ieșeni și critici din întreaga țară care vin la Chișinău. E un pod de flori, care a trecut din concretețea florilor. Acum e anotimpul cel mai frumos, cel al întâlnirii spiritelor. A fost și este absolut emoționant dimineața la bustul lui Grigore Vieru să simți acea vibrație unică. Și s-o simți preluată de cei mai tineri, de copii, pe care i-am văzut recitând și interpretând cu o patimă și cu un entuziasm care nu pot veni doar din învățare. Nu au fost doar educați să interpreteze într-un anumit mod acele versuri. E acolo o vibrație autentică. Vibrația aceasta ne adună, până la urmă, pe toți.

A.V.: Vă mai așteptăm la Chișinău cu plinul. Vedem că literații găsesc mai ușor limbaj comun, spre deosebire de politicieni...

S.M.: Și literații se împacă până nu se mai împacă... Știți bine că și aici sunt foarte multe orgolii și curente diferite, dar, până la urmă, e adevărat că cel care are acces și care cultivă și se hrănește din acest spațiu al imaginarului, înțelege mult mai mult, are o privire holistică, o privire cuprinzătoare și înțelege mult mai mult realitățile contemporane. Pe când majoritatea politicienilor, din păcate, ne văd doar segmential, ne tratează ca atare și nu înțeleg că, până la urmă, suntem Unu.

P.S.: „Podul de piatră s-a dărâmat,/ a venit apa și l-a luat...”
Îmi stăruie în memorie aceste versuri din copilărie, când, într-o vară, grădinița din satul meu de baștină, Costuleni, de pe malul Prutului, în virtutea unor împrejurări, a fost găzduită de ograda părintească și eu, cu mare bucurie și mândrie, mă includeam, de rând cu ceilalți copii de vârsta mea, în jocurile ce se practicau atunci cu improvizarea unor poduri formate din mâinile copiilor ridicate în sus și repetam versurile citate anterior. Când am crescut mai măricel și de Prut mă despărțea sârma ghimpată, mi-am dat seama cât de stringente sunt niște poduri adevărate peste Prut. Mai ales că, din câte mi-a povestit mama, care acum se apropie de 90 de ani, bunelul Simion Obor a fost podar la un pod plutitor de lângă casa lui de la marginea satului (astfel de poduri se mai numeau în vechime „dubase”, de unde vine, probabil, și denumirea orașului Dubăsari). Dar acel pod a fost distrus la venirea rușilor în anii '40, când iarăși ne-au ocupat, adică „eliberat” după alții, a nu știu câta oară. Și iată, peste câteva decenii, am participat cu toții, cu mic și mare, la Podul de Flori, după care au urmat podurile de carte, după ce sârma ghimpată dintre frați a dispărut. Și acum urmează să avem și poduri de piatră restabilite peste Prut. Iar ca podurile de piatră să nu se dărâme, adică să nu le ia apa, precum îngânăm noi în copilărie, zilele acestea, cu ocazia mai multor evenimente culturale, dar și a alegerilor prezidențiale din România, am ajuns la concluzia că totuși cele mai importante sunt podurile de spirit românesc, care nu pot fi distruse și nimicite, oricât de mult ar dori dușmanii noștri din exteriorul țării, dar și cei din interiorul ei.

Fotografii: Andrei VIZIRU; Biblioteca „Onisifor Ghibu”